

MI A SZABADKÖMŰVESSÉG? ÉS MIT AKAR?

ÍRTA

Dr. FRANK MÓR,
az „Akác” ezinní páholy tagja.

J e lige:

„Szeresd felebarátodat mint magadat. “**

A »Humboldt« címűi páholy pályadiiával koszorúzott mű.

BUDAPEST.

WEISZMANN TESTVEKBE KÖNYVNYOMDÁJA.

1880

I.

Hogyan vezettettünk félre?

Az emberiség művelődési története létérti küzdelmeinek története. Élet és halálharczokat vívtunk; küzdöttünk már jóért, rosszért: a jót csak kevesen értették, sokan félreértették, a rosszat legtöbben követték.

Az ős és ismeretlen kezdet óta egészen máig megoldhatlan és elérhetlennek látszó nagy problémával: saját boldogításával áll az emberiség szemben. Tűzzel és vassal igyekeztek a boldogságot belé önteni: nem fogott rajta, — majdnem belehalt. Fellekezetek és népekre szétszakasztva nem testvéri szeretetet oltottak szívébe; de öldöklő fegyvert nyomtak gyermekébe, — használta is esztelenül, embertelenül. Őrültté lehetne lenni a világboldogítók okosságán: békét kötöttünk elleneinkkel; fegyvert ragadtunk barátainkra; szolgáltunk és uralkodtunk; de soha sem magunknak, soha sem magunk fölött. Megtanítottak mindenre, csak egyre: a legfontosabbra nem. Megtanítottak, hogyan kell tigriseknek, hiénáknak, hogyan ragadozó állatoknak lennünk; de embernek hogyan: erre nem, — e mély titkot mindig híven őrizték meg előlünk. »De hát oly nagy titok-e, mi isten, ember és világ? nem! de senki sem szereti hallani, s így titok marad mindig«, mondja Goethe.

Gondolkoztál-e már a fölött, t. olvasó, hogy mi az ember? Ha szerencsétlenség, nagy csapás ér bennünket, kétségbeesésünkben miért kívánjuk az ismeretlen halált? és ha ez közelget, kétségbeesetten miért ragaszkodunk annyira a sokaktól oly nyomorultnak feltüntetett élethez? — Ha kedveseink köréből valamelyik elhagyja az életet; mi is magunkba szállva korlátolt létünkre gondolunk: és e korlátolt lét félelmében miért nem örvendünk hát mindannyian az életnek? Ki fél a haláltól; miért nem emlékezik meg az életről? és ki nem emlékezik meg a halálról; miért feledkezik mégis meg az életről? — Nemzedékeket nemzedékekkel látunk felváltani és mégis hányán kérdezik: miért hát ez élet, ha végre mégis itt kell hagynunk? — — — Cél és ok tudata nélkül barangolnak sokan a világban, tétovázás és ingadozás életük.

A mindenség hatalmas nyilvánulásaitól megtagadjuk az erőt és életet, a természet működésében játékot látunk, változásaiban nem az állandót: a törvényt; hanem a véletlenben az észet keresünk, — és kiki megtalálja, mit keresni tud.

Nem ismerjük mi magunkat, t. olvasók! probléma vagyunk önmagunk előtt. Gyermekkorunkban mint felnőttekhez, emberkorunkban mint gyermekekhez beszélnek hozzánk; a gyermekszobától egész a férfikorig képzelt kiváltságos állásunkból folyó következtetésekhez viszonyítják minden tapasztalatunkat, ferde fogalmakkal fűszerezik ismeretszerzésünket: a valót kételyekben, a lehető és lehetlent mint megingatlan, megtámadhatlan biztosat tüntetik fel előttünk. Megzavarják, megállítják gondolkozásunkat; különállóknak, a természettől elszakasztottaknak tartjuk és hisszük magunkat — Eg és föld között lakunk, fejünkkel az eget verjük és talpunk a földet nem éri: a túl és alantat egy hajszálra ismerjük, csak hol vagyunk: arról nincs tiszta fogalmunk, az maradt idegen előttünk.

II.

Hol ismerhetünk magunkra?

A természetben. Aliért nem hallgatunk egyedül igaz, csalahatatlan vezérszavaira? — Minden fűszál, minden virág, a legparányibb mozgó lénytől az egész nagy és gazdag állatvilágig és minden, mi körülöttünk honol, nem a mulékonyság jellegével jönnek-e már mind a világra? Phoenixként a régiek hamvaiból ujúl meg minden újra és újra az egész mindenségben; a lét és nemlét testvériesen összeszővődve követi és örökli egymást, teszik az életet; minden élet a halál okával lép a világ színterére, a halál magvaiban új életre ébred, sírján az új élet reménye szegzi fel zászlaját és a megszűnt lét hantjain a megifjúdott élet virít.

A többiekkel egy és ugyanazon törvényeknek vagyunk alávetve mi is Egy volt szülő anyánk: az örök és mindig ifjú természet szülöttjei vagyunk mi is. Magasabb értelmiségünk külön, kiváltságos állásunknak indokául nem szolgálhat; relatív fokozatos értelmiséget látunk a világ többi élőlényeinél is. Értelmisége még senkit sem vitt az égbe: egy földben porhadunk el a lábunk alatt széttiport hangyával.

III.

Honnan ered az ember magas értelmisége?

Talán magával hozta világba léptekor? — Korántsem; hiszen maga a genesis is a tudás almafájáról véteti le vele. Ki merné állítani, hogy a tudás fájáról érett gyümölcs hullott az em-

beriség ősatyja ölébe? — — — A tudás fája az életfája, és nagyon is savanyú tapasztalatok érlelték és érlelik még ma is rajta azon gyümölcsfajt, melybe Ádám apánk már első leheletkor beleharapott — és még mi sem emésztettünk fel egészen.

Testre és lélekre egyaránt meztelenül, védtelenül lépett az első ember az életbe; iszonyatos küzdelmébe kerülhetett csak puszta életét is ellenséges környezete: vadállatok marczangolása és az elemek dúlása ellenében biztosítani E nyers küzdelem már elejétől fogva egymásra utalta az embereket, mert csak így lettek képesek ellentállási erejüket fokozni és önfajukat a természet mindenfelé nyilatkozó ellenségeskedése daczára feltartani. Anyagi küzdelem volt ez, melyben az ősemberiség, a járnai kezdő gyermekhez hasonlóan, testi ügyességet tulajdonított el magának, úgyszólván tagjait tanulta használni. A természet odadobta a keztyűt: és a kis ember felvette; aránytalan kis erővel kezdte meg az óriási harcot, de a folytonos fáradozás lassanként meg-edzette, nemcsak testileg izmosította, hanem szellemi, habár még igen csekély tehetségét is tanította használni és ezzel együtt fejleszteni és növeszteni. — — — Az évmilliárdok munkájában mindinkább megerősödött ész kicsalta, kileste ellene titkait és ezekből fokozatosan oly véd- és támadó eszközöket alkotott magának, melyek birtokában utoljára is véglegesen felül kellett kerekednie.

A létérti küzdelemben fejlődött és fejlődik még ma is az emberiség; nem felülről, hanem alólról kezdte meg fényes pályáját és legtündöklőbb diadalai már ott kezdődnek, ott haladnak gyors léptetve, hol nem csupán az anyagi erő, hanem az ész fegyvereit is tudta már használni és alkalmazni

IV.

Az értelmiség közvagyon és emberi, jog.

Nem könnyen jutott az emberiség mai értelmisége birtokába, mint láttuk hosszú, végtelen hosszú ideig tartó mérközésébe került; de egyszer megnyerve kezdte rögtön előnyeit is élvezni, élvezni ma is; mert általa tette és teszi magát a föld és minden, mi rajta van, úrává. Értelmiségünk vívta ki magának ez előjogot: emberi jogot: és ez mindnyájunkat egyformán illet; ámde ha birtokában még sem vagyunk egyformán, úgy ez egymásközötti egyenlőtlenségnek az őskézdet óta létezett és mindig is létezni fog értelmi különbség az oka. Az értelmiség közösen szerzett birtok és létbiztosításunk leghatalmasabb kútfeje; ki tehát önző célloktól vezényeltetve tartja fel embertársai elől: az emberiség szempontjából soha meg nem bocsájtható bünt, öngyil-

kosságot követ el, míg ellenkezőleg lehető terjesztése és általánosítása, mi által kezébe lesz adva mindenkinek, hogy emberi állását felfogva akként éljen és cselekedjék: az emberbaráti szeretet legmagasabb fokát képezi. E fokon áll a szabadkőművesség. Kik alacsonyabban vannak: ám igyekezzenek főlebb haladni, számoljanak magukkal és lelkiismeretükkel, a mint tudnak, de a szabadkőművességet nincs okuk és még kevésbbé joguk kárhozatni.

V.

Az ember és emberiség hivatása.

Mily messzemenő következtetéseket vonhatunk, t. olvasó, már e kevésből is. Láttuk, hogy mi az ember, tudjuk, hogy hivatása nem lehet más, mint a jó és hasznosnak bizonyult utón önmaga és embertársai tökéletesítésén tovább működni, ismerjük a szükséges eszközöket is, és nem lehet többé idegen előttünk, hogy hol és hogyan hozzuk alkalmazásba.

Az emberiség hivatása magát mindinkább függetleníteni, emancipálni a természettől, mi más szóval annyit tesz, hogy igyekeznünk kell önmagunkban a természet nyers ösztöneit lehetőleg elnyomni és helyettük nemesebb érzelmeket, gondolkozást táplálni és nevelni; kívülünk pedig oda kell hatnunk, hogy a természet utunkban álló ellenséges behatásai ellen magunkat mentői biztosabban megóvándó!?, tőle mindig több és több titkot, azaz: természeti erőt hozzunk birtokunkba, hogy ezek által a világalma még teljesebb mértékére küzdhessük fel magunkat. — — — Ebből folyólag igen világos, hogy azon eszközöket, melyeket a természet leküzdésére kívül használunk: embertársaink ellen fordítanunk soha sem szabad; mert nem egymás ellen: hanem együtt küzdünk és küzdhetünk is egyedül sikeresen és biztosan. A létérti küzdelemben nem embertársainktól a fegyvert elvenni, vagy bármi oknál fogva előttük titkon tartani: hanem sőt inkább közöttük minél többet és többet fegyverfoghatókká tenni, diktálja már maga a higgadt megfontolás.

Sem ész, sem hatalom nincs feljogosítva és így tehát nem is lehet hivatva magát az emberiség urává feltolni. A közös cél elérésére nemcsak lehet, de kell is vezetni és kormányozni; de vezetni és kormányozni nem annyit tesznek, mint uralni és saját jól felfogott érdekében követni és engedelmeskedni, nem annyit jelent mint szolgálni. Íme a cél sikeresebb üldözése itt is követeli, hogy mentői többen lehessenek a vezetők és lehetőleg mindannyian tudjanak értelemmel követni. És ha általviszszük ezt az emberiség bármely institutiójára: a család, társadalom,

község és állam vagy bármire — az eredmény mindenütt az: tanulni és tanítani minél jobban, minél általánosabban, azután alkalmazni és alkalmaztatni soha sajátképeni külön, a többiekével ellentétben, hanem folytonosan közös érdekekben. »Cselekedjél úgy, mondja Kant, hogy akarated alapelve mindenkoron az általános törvényhozás élvéül is szolgálhasson.«

Íme; ki felfogja állását és hivatását e földön, annak e rövidre szabott lét is elég nagy és nemes feladatot tűz elé.

VI.

A szabadkőművesség és a communismus.

Az emberiségnek sok joga, de sok kötelessége is van; tāt nitani kell az egyiket élvezni, a másikat teljesíteni. Mindkettőt megteszi a szabadkőművesség; az eszköz nála is ugyanaz, min; a melyet a célhoz vezetőnek tanultunk már eddigelé is ismerni- és ha mégis sokan összeütközésben vélik lenni a társadalom vagy állam bármely intézményével: úgy ez összeütközés legfőlebb abból állhat, hogy ő a mások által is helyesnek tartott és általán véve jónak is bizonyult eszközlés! módot a lehető legintensivebben és lelkiismeretesebben; pontosabban, az emberi méltósághoz illően és hivatásához megfelelően óhajtja végrehajtva látni. A jó a jobbnak, a tökéletes a tökéletesebbnek engedje által mindig készségesen a helyet.

A vagyonsközösség örült hirdetői bünös reakciót inaugurálnak a habár sok esetben önkéntesen, de a legtöbb esetben mégis becsületos szorgalom összpontosította vagyons ellen: a szabadkőművesi communismus a felvilágosodás terjesztése és általánosítását, szóval a nevelés és tanítás által elérhető relatív egyforma értelmiséget tartja és proklamálja közösnek; az emberiség tökéletesbítése és nemesbítése iskoláját kívánja felnyitattni és hozzáférhetővé tenni mindenkinek.

VII.

A jezsuiták és a szabadkőművesség.

A jezsuiták valamint újdon álcázott utódaik igen jól tudták mit cselekesznek, mikor az iskola- és nevelésügyet ragadták magukhoz. A hol az ész: ott a hatalom. — — — De ha a jezsuiták magukhoz tudták ragadni az iskola és nevelésügyet: úgy a szabadkőművesség a felvilágosított kor karjával ki is tudta azt onnan venni és talán nincs messze az idő, mikoron sikerülnie

fog utoljára és véglegesen visszaszolgáltatni azon kézhez: az állam kezéhez, melyből soha is nem lett volna szabad ki is bocsájtani.

Kik ama titkos, az emberiség ellen összeesküdött társulatot még ma is a szabadkőművességgel tudják összehasonlítani és párhuzamba hozni: nem cselekednek jobban és okosabban mint kik az ég és földnek az északi és déli sarknak szomszédságba hozatalát tűzték magyarázásuk céljául.

A jezsuiták centralisálták a tudományt és vele együtt a hatalmat; a szabadkőművesség ellenkezőjét teszi: decentralisálja. A jezsuiták a nép elbutításában tettek hódoló szolgálatot a fejedelmi kényuraknak: a szabadkőművesség a nép felvilágosodtságában keresi az állam hatalmát, erejét és jólétét és ennek növelésében tesz szintén jó vagy talán jobb szolgálatot a többiekkel együtt a királyoknak is. Nem a fejedelem okossága és hatalma; hanem a nép szabadsága és józansága legbiztosabb őrei a trónnak. A jezsuiták szolgálták a kormányhatalmat, hogy uralkodhassanak általa és fölötte: a szabadkőművesség minden szolgálata az emberiségért, az összesség javáért és saját állampolgári és emberi kötelességérzetéből történik. Amott fekete lelkű önzés: itt szeplőtlen önzéstelenség. — Valakit eltompítani, hogy rajta annál kényelmesebb biztonsággal lehessen uralkodni: régi, kipróbált gyakorlat; de ugyan a végből felvilágosítani: ugyan van-e ki ezt hiszi?

A szabadkőművesség a felvilágosodás terjesztésének azon központját képezi, mely a hasongondolkozásaik. és legyenek ezek mentői számosabban, hozzácsatlakozásuk által kívülre hatva mindig nagyobb és nagyobb köröket von maga körül; képezi azon magvat, mely a rokonelemek hozzátapadása által oly testté, a társadalom, állam és egész emberiség oly tényezőjévé fog egykoron lenni, mely a hatalmat igen is kezében fogja tartani; de csupán önmagán fogja gyakorolhatni, mert kívülre már alig lesz mit hatnia; mindent magába fog ölelni, barátja és tanácsadója lesz mindenkinek, ellensége senkinek. — — — — — Az emberiség tökéletessége és nemessége oly képzelt foka ez, melyet egészen elérni soha sem lesz lehetséges, de a melyhez közelednünk emberi hivatásunk; nekünk pedig a többieknél mindig egy lépéssel előbbre lennünk legfőbb szabadkőművesi kötelességünk.

VIII.

Szabadkőművesi humanizmus.

A mindenről hűségesen gondolkozó anyatermészet nem azért hozta ki rejtelmes öléből rövid létünket megédesíthető minden

gazdag eszközeit, hogy megtagadva önmagunkat, feledve létezésünket, nyomorgó siralomházzá tegyük e másra hivatott szép földet: hanem hogy felismerve önmagunkat, használjuk azt javunkra, éljünk magunk- és másoknak, működjünk magunk és embertársaink jólétén és boldogságán.

E kétszeres és kölcsönös hivatás és kötelesség kizárja azt, hogy mások kárán építsük fel saját boldogságunkat; sőt inkább magában foglalja, hogy saját anyagi és szellemi jólétünkben másokat is, lehetőleg kiterjedt köröket: az egész emberiséget részesítsük.

Ki senkinek sem árt: arról még nagyon kétséges, hogy használ e valakinek; de ki senkinek sem használ: arról több mint bizonyos, hogy mindenkinek árt

»Felsőbb hatalmak intézik az emberek, népek és államok sorsát.« — Nem kívánom e helyen vitatni; de mint gondolkozás! tehetséggel felruházott, tevékenységre hivatott ember mindig a közelebb állóhoz, a beviláglóbbhoz tartom magamat Jericho falai ma legalább már pusztá trombitaharsogástól be nem dűlnek: mit alkotni és teremteni akarunk, ahhoz mindkét kezünkkel, teljes anyagi és szellemi erőnkkel hozzá kell járulnunk. »Minden ember saját szerencséjének kovácsa.« — — »Isten is csak azt segíti, ki önmagén segít.« — — Mindkettő régiddé még ma is igaz mondás: mert valóban önkezünkbe van letive sorsunk: de éppen ez az, mi kötelességünké teszi a munkás, embertársainkra is hasznos életet, ez az, mi türelmességre és a felebaráti szeretet gyakorlására int bennünket

Nincs a nyilvános életben sem a közügyek, sem a politika és még kevésbé a vallás terén egyetlen egy mozzanat, egyetlen egy cselekvény, mely szorosán véve a humanizmustól el volna különíthető; mert hiszen mind e cselekvények sajátképen csak azért vannak, hogy az emberiség közös érdekének szolgáljanak.

Nem kell sokat bizonyítanom, hogy a például mai napság oly sokat hangoztatott liberalizmus, demokratizmus és több hasonozsmék ily szempontból tekintve csak akkor fednek meg a sokszor gondtalanul kiejtett szó valódi, élő fogalmának, ha nem csupán színleg, de valójában is megfelelnek az illetéknépen tágkörben mozgó; de azért mindig egy és ugyanazon alapeszméből kiinduló humanizmus minden követelményeinek.

Az emberiség közös érdeke legyen a világ minden cselekedetének határozott vonalokkal rajzolt kerete!

Nemcsak kicsinyes; de hamis, eredményeiben csekély, a végeztől pedig mértföldekre távoleső felfogás volna a humanizmus alatt csakis azon mindennapi, valamely kiváló nyomort enyhítő, és mert ideiglenes és legtöbbször csupán helyiérdekű kisszerű jótéteményeket érteni, mikkel egyes esetekben szenvedő embertársaink iránt viseltetünk. — — A szabadkőművesség igen

is résztvesz és osztozik a felebaráti szeretetnek ezen bárhol és bármikor nyilvánuló helyi vagy közhasznú műveleteiben: de ha ezzel megelégedve sokkal bővebb és minden kiterjedettsége mellett mégis sokkal körülírtabb hatáskört nem keresne és foglalna el magának: — igazuk volna azoknak, kik a mai felvilágosodott, úgysis humanistikus irányú korban fölöslegesnek, magát túléltnek állítják.

A szabadkőművesség, mint már említém és a mint ez más-ként nem is képzelhető, igen is résztvesz és osztozik, sőt indítványozza és kezdeményezi is a társadalom közönséges értelem-ben! minden humanistikus műveit: de az ő humanismusa ennél nem áll meg, sokkal messzebb tekint és terjed — és sajátképen egészen már is sokkal magasabb szempontból indul ki. sokkal mélyebb és melegebb meggyőződéstől vezényeltetik: átkarolja az egész emberiség nemcsak anyagi, de szellemi jóvoltát is; — mert hiszen a humanismusnak ama az emberiség általános üdvét alig számbavevő, úgyszólván csupán anyagi és ez is szűkkörű kis oldala: csakis atomikus alkatrészét, alig előérzetét képezi azon általános érvényesülésre váró igazi szabadkőművesi humanismus-nak. mely az emberiség anyagi és szellemi szabadságára, az emberek és népek közötti együvértartozás és testvéri érzet fejlesztése- és öregbítésére vezet.

Nemcsak az humánus, ha az éhezőnek kenyeret adunk, hanem még humánusabb — és a szabadkőművesi humanismust így kell felfogni —■ ha azon helyzetbe hozzuk, hogy könyöradományunkra ne szoruljon, ha ébresztjük benne az emberi méltóságot és arra képesítjük, hogy mint a többiekkel egyenállású és jogú szabad ember önmaga munkája által keresse kenyerét.

Kérem, t. olvasó: váljon ez e az újkor humanismusa is, mely a szabadkőművesség szükséges vagy szükségtelen volta fölött mer Ítéletet hozni?

Az ős kezdet óta elmúlt évek végtelen során keresztül hangyszorgalommal és kitartással összehalmozott, a természet titkait elleső, már már az egész mindenséget uralgó ismereteink óriási hézagot, majdnem betölthetlennék látszó űrt mutatnak fel épen önhivatásunk felismerése és gyakorlásában. Az emberiség mivelődésével a lelkimüvelődés nem tartott lépést, anyagi előnyök-höz. bitorló hatalomvágyhoz ragadt küzdelmekben megsebezve maradt hátra és csak vontatva húzza beteg tagjait.

Angolországot gazdag, szabad, humánus és általán véve a legjobb institutióju országnak szoktuk tartani; de mily ítélethez jutunk, ha ezen leelőrehaladottabb állam bármily téren nyilvánuló életének indító okaihoz közeledünk? Egy állam, melynek, igaz, hogy mesés nagy, nemzeti vagyona oly aránytalanul van elosztva, mint Angolországé; egy állam, melynek évi költségvetésében hat millió font, azaz: hatvan millió forint figurái szegé-

nyék eltartására, azaz: az éhhalástól megóvására; egy állam, melynek intézményei ennyi koldust teremtenek; egy állam, mely a nevelésügygel nem is, és általában csak annyit törődik, hogy abc-és padokba való gyermekeket halált lehelő gyári műhelyekben engedi eltespedni. elpusztulni: az ilyen állam sem nem gazdag, sem nem szabad, sem nem humánus, sem nem népe boldogítására ezéző üdvös alkotmányu. — — — — Ez államnak csak egy része gazdag: a másik, még pedig aránytalan nagyobb része, földhöz tapadt koldus, csak egy része szabad: a másik rabszolga; ez állam nem is humánus: mert mivel népe boldogsága árán szerzett bő kincseiből egyik kezével koldusai éhező száját tömi be; azt agyonra terhelt munkásain másik kezével százszorosán veszi újra meg.

De hogy ezen specifikus angol humanizmus valóban meddig terjed: kitűnt a legújabb kor egyetlen igazán, a humanizmus nevében ejtett nagyszerű harezban: az amerikai secessió háborúban, mely tudvalevőleg a déli, leginkább mezei gazdasággal foglalkozó államokban az ideig még fenállott rabszolgarendszernek az éjszaki államok által kívánt eltörlése miatt folyt az éjszaki és dél között. — Angolország e háborúban igen könnyen bevilágító szabad kereskedelmi előnyeinek a védvamos éjszaki államok ellenében való megóvása céljából titkon a rabszolgarendszer védőivel, u. i. a déli államokkal tartott.

íme, t. olvasó! ilyen az újkor, a felvilágosodott század humanizmus. Ez azon irány, melyen annyian vélik emberi kötelességeiket leróhatni, a humanizmusnak eleget tenni és hivatásukat teljesíteni.

Minden kornak, minden hatalmi aerának, sőt minden vezérszerepre jutott embernek megvoltak és megvannak a maga sokatmondó és még többet ígérő fényes jelszavai; egész nemzetek és államok, milliárd emberek jóléte és élete esett ezeknek már áldozatul. E szép szavaknak azon sajátságos velük született és felnőtt tulajdonságuk van, hogy habár minden ember nyelvén forognak, mégis aránylag csak kevesen értelmezik és még kevesebben alkalmazzák jól. A szó nagy értelme színleg megfelelő kicsinyes tettek által vetkőzik ki lépcsőről-lépésre eredetleges igazi lényegéből. A humanizmusból spekulatio, a szabadelvűségéből lépcsőzet, a hazafiuságból kenyérkereset lesz.

Nem ismeretlen, hiszen elég szomorú tapasztalatunk van, hogy a mindenesetre csak reá- és felerőszakolt humanizmus czíme alatt mennyi kimondhatatlan nyomor terhelt már e földrészt, hány millióra menő emberélet vérzett el undokul ad majoréin dei glóriám! A történelem arról is tanúskodik, hogy a népjogok czíme alatt kiszédelgett hatalmi polczok a későn felébredett népben ugyanazon jogokat gúnyolták ki és taposták porba utóbb. A szabadság, egyenlőség és tesvériesség évszázados harcok után

sem tudtak még gyermekpólyáikból kivetközni; mert hiányzik azon természetes tápanyag, mely a csecsemőt nevelje, fejleszse és életerőssé tegye. A szellemileg és társadalmilag fölebbállók nem tudják, vagy nem akarják felfogni és gyakorolni az emberiség előbbrevitelére teremtett földi hivatásukat: a tudatlan tömeg maga pedig állásának megnemértése és félreértése között mozog és ingadoz. — A valódi emberbaráti szeretet követelménye, hogy tanítsuk felfogni, követelni, birtokba venni és gyakorolni veleszületett, elárúsíthatlan szent jogait: emberjogait.

Valóban csodálatra méltó, de megdöbbenő is, hogy egyesek, testületek és kasztok saját egoistikus, az emberiség elvakítására, elnyomására irányult céljaik elérésére hogyan tudták még mindig az emberiséget magát felhasználni önnönsaját maga ellen. Az emberiség a neki szánt törököt még mindig önmaga döfte szívébe, a lealázó, gyáva rabigát szolgamódra még mindig önmaga rakta nyakára.

Nemcsak kételkedni, de kétségbe is kellene esni az emberiség hivatása egykoroni teljesülése fölött, ha még gondolni sem lehetne arra, hogy végre mégis nagykorúvá fejlődve, önmagáért is fog még küzdeni: nem azon fegyverekkel, melyekkel egyes nemzetek sokszor szomorú emlékezetű hőstetteiket vésték a történet érczlapjaiba, hanem azon kosmopolitikus, minden embert, minden nemzetet testvérnek ismerő közös szellemi fegyverrel, mely egyedül képesít a minden nap csaló és mégis annyiszor kelepcejébe ejtett álképlteken felülemelkedve, magasabb és nemesebb szempontból Ítélni meg a természetből meri tett földi és egyedüli hivatásunkat, melyből a sok protektionális kegynek gyermeteg hiszékeny agyunkat már már majdnem elidegeníteni sikerült.

Nem túlemelkedés, nem isteniesítése ez az embernek, hanem önismeret, — és ezzel megjött azon önbizalom, mely nélkül sem egyesek, sem nemzetek nagy és nemes tettekre soha sem képesítvék. Ebben rejlik épen a mai új- és a múlt ó-kor között az óriási, sokaktól még fel sem fogott nagy különbség. Míg azelőtt különféle indokoktól vezényleti bölcsészek és álokoskodók supernaturalistikus iránytól terhes agyaikban pusztá spekulatív ideákhoz kötötték a világot és mérték az embert; míg azelőtt elméleti világot alkottak és prokrustes ágyba erőszakolták be az embert is: addig hála a kutató, teremtő ész fenséges diadalainak, a legújabb korban reálisabb világnézetek nyomulnak előtérbe; tényekre, természettudományi buvárlatok által bebizonyított, megtestesült tényekre, elvitázhatlan és kétségbevonhatlan örök törvényekre építjük fel az örök kútforrás remekművét: a világot. -----

Az egész mindenség kézzelfogható való, igazság lett előttünk; ráismertünk önmagunkra és rendeltetésünkre, kezünk között van

a vezető ariadne-fonal: visszatértünk oda, honnan soha sem kellett volna távoznunk.

»Für den Dialektiker ist die Welt ein Begriff, für den Schögeist ein Bild, für den Schwärmer ein Traum, für den Forscher allein Wahrheit.« ————— — Fogalom, kép, álom! elég sokáig tartottatok fogva agyunkat, szemeinket, érzéseinket! a lidércnyomás még most is szívünkön van; de azért már kiábrándultunk, felébredtünk, az igazság kutatása szolgálatába álltunk. Távol mesés ködbe borultak a nyomasztó álmokképek, biztos talajt érzünk talpaink alatt; a természet soha meg nem szűnő anyagcseréje megtanított, hogy miből lettünk, mivé leszünk, tudjuk, hogy mik vagyunk — és ezen tudat lesz vezéricsillagunk az életben.

»Willst du nach den Früchten greifen,
Eilig nimm dein Theil davon!
Diese fangen an zu reifen,
Und die anderen keimen schon;
Gleich, mit jedem Regengüsse
Aendert sich dein holdes Thal,
Ach und in demselben Flusse
Schwimmst du nicht zum zweitemal.«

A türelmesség, testvériesség, emberbaráti szeretet sem isteni, sem emberi parancs által reá nem erőszakolhatok az emberre, ki ezeket nem önmagában, hanem kívülről keresi, soha is nem fogja megérteni, feltalálni; de ki önmagában leli fel, kit ezen birtok tudata és érzete áthat: megelégszik önmaga diktálta törvényeknek hódolni és engedelmeskedni, teszi a jót és szépet önmagáért, megnyugvást talál minden tette, mint végzett kötelesség után, mely sem dicséretet, sem jutalmat; hanem megelégedést keres és talál is önmagában.

Ki a jónak és szépnek éltető forrását önmagában találja fel, kinek lelkét ezen önmagában és embertársaiban felfedezett, az egész emberiséget testvérekké olvasztó isteni lángszikra melegíti és világosítja; ki nem ruházza fel istenét emberi tulajdonságokkal. szenvedélyekkel és gyarlóságokkal; ki nem istenben az embert: hanem az emberben az istenit féli, tiszteli és szereti: nem kinek léleknyilvánulásait az örökkévalóság hitének aggasztó képzeletei súgják és eszközük; hanem kit a nagyon is szűk korlátok közé szorított, egykoron megsemmisülő földilét örökös memento móri ja arra int, hogy léte végén: a sír küszöbén embertársai számon kérik tőle életét: — csak az képes az együvé-tartozás és ebből folyó valódi szabadkőművesi huraanizmus fogalmának oly magaslatára emelkedni, hogy túltéve magát minden hagyományos szokás és előítéleten, az összes emberi nem tökéletesbítését és boldogítását tűzve ki céljául, minden embert egyformán szorítson szívéhez.

IX.

A szabadkőművesség és a politika.

A reaktionarusok és ultramontánok az állam görcsövései, mihelyt valamely ember vagy népjogról van szó, azonnal kitépnek belőle egy darabot, aláhelyezik a tizezerszer nagyobbító görcső alá, kezdik nagy szigorral vizsgálni és kutatni; — és miután a rostokban mindig erőt, a sejtekben pedig annak tápanyagát fedezik fel, reflexió útján pedig rögtön világossá lévén előttük, hogy ha a nép megerősödik: ők elgyengülnek, ha a nép meghízik: ők elsoványodnak; — sietnek reáütni a bélyeget, kimondani a sententiát: hogy az nem a nép gyomrába való; meghízik tőle, lusta és engedetlen lesz általa.

A szabadelvűség is keresztülment a nagyaugorok ama procedúráján; abban pedig a forradalom plasmájára találtak és azóta — nem csoda — úgy félnek tőle, mint a tűztől, mely meglehet, hogy őket égeti, de minket csak melegít, mi nagyon természetes; mert ők mindjárt belé, mi pedig csak melléje állunk.

Nem abból áll az igazi komolyczélu liberalismus, hogy az értelmetlen tömegnek oly szabadalmakat, oly polgári jogokat kölcsönözünk, melyek gyakorlásához legtöbbször nem is ért, melyekkel csak visszaélhet, és melyek nem egyszer akaratnélküli eszközzé teszik, mások néha épen ellene fordított céljainak; hanem a valódi felebaráti szeretettől vezényelt szabadelvűség az, ha megtanítjuk előbb felfogni, érteni e szabadalmakat, ha a felvilágosodás fáklyáját adjuk kezébe, hogy saját szemével lásson, saját eszével gondolkozzék magáról, emberi állásáról, kötelességei és jogairól, szóval ha felemeljük magunkhoz.

És most a politikai cselekvények egyik legténylegesebb kifolyására: a háborúra akarom a t. olvasót figyelmeztetni. Vájjon miért vagy kiért ontjuk legtöbb esetben vérünket? miért vagy kiért pusztítják békés lakhelyeinket, gázolják el az egész élet nehéz fáradalmi keservesen szerezte gyümölcseit, dűlják fel anyagi létünk feltételeit, családi szentélyünk boldogságát és reményeit ezen a mai korban valóságos tudományyá kvalifikált, gyári munkává lett népmészárlásokban? — — Vajmi keveset nyert aránylag háborúk által az emberiség ahhoz képest, mit szenvedett, vesztett és eltemetett!

Ha a politika a humanismus élő vérébe mártja, élő húsába fúrja gyiloktőreit: ott a humanismus minden harcosára munka vár. — — És mégis vajmi szégyenletes kevés az — és még ezt sem tudtuk általános érvényre emelni — mit ez irányban néhány évvel ezelőtt oly nagy vívmánynak kikürtölt genfi konventióban

nyertünk! A humanismus igen primitív fogalmával kellene bírunk és beelégednünk, ha e lépésnél megállva jogos igényeink tovább ne terjednének és magasabbra nem fokozódnának. Az emberiség elleni ama legmerészebb attentatumot visszautasítani; első sorban pedig lehetőleg korlátozni, állatias dühöngéseit lehetlenné tenni; vert sebeibe balzsamot önteni és gyógyítani mindnyájunk egyforma emberbaráti kötelessége. — — Nagy feladat ez, melyet az élőkör vétkes elvakítottsága szülte mai viszonyoknál fogva még a késő nemzedékeknek sem fog sikerülni megoldania; de azért a jó magot, hogy egykoron gyümölcsözővé legyen, már ma kell kezdenünk elhinteni; elő kell készítenünk a kedvező termő-talajt, fogékonyabbá kell tennünk a kort nemes küldetése, megértésére, — és a mint egyesekbe úgy a népekbe is bele kell oltanunk, hogy hivatásuk egészen más mint testvérral bemocskolt harcokban emészteni fel sok hasznosabbra fordítható anyagi erejüket, fojtani el testvéries egyetértés és együttlétre született életüket

Ám Ítélj, t. olvasó! vájjon kik ily kiváló politikai kérdésekben ily nézeteket vallanak és tesznek közzé: nevezhetők-e azok csak némi jogosultsággal is forradalmároknak? — — Ha a népnek szellemi állásához mért fokenkénti fejlesztése is forradalom: akkor igen nehéz volna meghatározni, hogy mi hát nem forradalom.

A szabadkőművesi alkotmány minden politikai kérdés fölötti vitát kizár a páholyból, egyszersmind a szövetség minden tagjának szoros kötelességévé teszi az ország törvényeinek tiszteletbentartását. Ez alkotmány mögött ugyan nem állanak szerezdek; de áll a szabadkőművesi erkölcs, — és legyenek meggyőződve, t. olvasók, miszerint ezen egy szavacska elég arra, hogy nemcsak minden páholy; de kivétel nélkül minden egyes szövetségi tag is kötve tartsa magát általa.

A nyilvános életben úgy mint többi polgártársainknak, nekünk is megvannak politikai meggyőződéseink; de hogy ezek a hon többi polgáraitól miben sem különböznek: arról könnyen meggyőződhetik, ki a legélesebben szemközt állott és még most is álló pártokon végignézve itt is, ott is képviselve találja a szabadkőművességet.

Bizonyos oldalról forradalmároknak tüntetnek fel azért, mert hazai kőművességünket szabadságharczbeli vezérférfiak alapították; ámde a haza egy igaz fiáról sem tételezhető fel, hogy a szabadkőművességnek bűnül rója azt fel, mit a haza többi polgáraitól hazatiui kötelességként követelt és méltán követelt. Es ha mindezek daczára mégis forradalmárok, trónfelforgatók és a monarchismus halálos elleneinek állítják oda a szabadkőműveseket: úgy ezen valójában helyesebb nézethez méltó állhatatosság Lessing patriarcháját juttatja eszembe, ki minden érv ellenére utol-

jára is megmaradt az első szónál: »Thut nichts, der Jude wird verbrannt.«

Ha a monarchismus valóban oly tövis szemünkben: ugyan miért nem revoltálnak maguk ellen a szövetségünkhöz tartozó királyok és fejedelmi hercegek? miért nem lökik ki maguk alól a gyűlöletes trónt és miért nem cserélik fel a koronát a vörös sipkával? igen, miért nem szegzik ki a forradalom zászlaját és hirdetik királyi palotáik erkélyeiről a köztársaságot? Vagy talán az ellenforradalom rémjei fékezik szenvedélyeiket? — — — Agyrémek, gyáva lelkek szülte agyrémek! mélyekkel mindig altattak és altatni akarnak most is.

Politikai nézeteink, mint már mondtam, egészen magányjellegűek; de ha mint mindenben, úgy ebben is azon már közelebbről jelzett magasabb humanizmus szelleméből indulunk ki, melynek valódi fogalmával a szabadkőművesi eszme ismertetett meg bennünket: úgy ez által sem a társadalom, sem az állam, sem a fejedelem, sem pedig az emberiségnek nemcsak hogy nem ártunk, de mindannyinak hasznos, jó szolgálatot teszünk. —

— — — Ám ójjanak meg; mert a lelkünkbe csepegtetett ember-szeretetet a bőségszarujával osztjuk; de roszakarattal ne vádoljon senki.

A politika az exigenciák tudománya, a viszonyok és körülményekkel számolnia kell. Hogy melyik a legjobb kormányforma? erre ha jól emlékszem Strauss azt feleli, hogy ez épen olyan, mintha valaki kérdezné: melyik a legjobb kabát? — — — — Éjszakon nehéz, délen könnyű, nagy embernek nagy, kicsinynek kicsiny kell stb. — — — — Lehet valakinek meggyőződése, hogy a köztársaság az emberi méltóságnak legmegfelelőbb kormányforma és bizonyos speciális esetben a politikai okosság a monarchisták közé fogja mégis sorozni. A megfordítótról nyújt épen példát a mai Franciaország. A köztársaság elvén állani és annak létesítését minden áron, minden körülmény között eszközölni akarni, két igen különböző kérdés, melyek között fekszik az élet és tapasztalat; a döntő szó ezeket illeti.

Minden intézményt azon oldalról kell és lehet csak helyesen megítélni, hogy váljon emberi hivatásunk teljesítésében kezünkhöz nyújtja-e a kellő eszközöket, és ha nem: hogy meglevő tornái között képes-e azt tenni; és csak azon esetben, mely a monarchikus államformáról épen nem áll, ha arra bármely körülmény folytán képesnek nem mutatkoznék: volna okunk és jogunk magán a formán túladni és alkalmasabbat, jobbat tenni helyébe; — de ha megadja vagy megtudja adni ama eszközöket: úgy állampolgári, hazafiúi kötelességünk az első esetben a lehető javításokat mindig szem előtt tartva azokat a közjóra felhasználni, a másik esetben pedig azok kiszolgáltatását ismét állampolgári jogunknál és hazafiúi kötelességünknel fogva kérni és

sürgetni. — — — Ez azon szabadkőművesi politikai radikalismus, melylyel a kényurakon kívül ma már minden fejedelem kisebb-nagyobb mértékben megtudott barátkozni.

A szabadkőművesség a humanismus dogmáját alkalmazza az életben, az emberiség megváltását tűzte ki céljául, legfőbb feladatát találja az emberiség templomából, hol mindnyájunkat egyformán illet hely, az oda betolakodott az emberiség vagyónán és vérén üzérkedő zsibárosokat kiutasítani, jelszava: az emberiség tökéletesbitése által elérhető legnagyobb boldogság! és ha mindezek daczára mégis a meglevő államrend felbontóinak állítják oda: úgy az illetők minden esetre akaratum ellenére a szabadkőművesi cél, azaz: az emberiség legsajátabb célja elérhetése és kivihetőségét oly kormányformától teszik függővé, milyentől a szabadkőművesség sokkal szerencsésebb helyzetben lévén: nem tartja szükségesnek függővé tenni.

X.

A szabadkőművesség és a vallás.

A szabadkőművesi alkotmány épen úgy mint a politikai, a vallási kérdések vitatását is kizárja a páholyból, mint minden politikai úgy minden vallási meggyőződést is tisztel, nemcsak minden másnál, de saját tagjainál is. — úgy tesz, mint minden elfogulatlanul gondolkodó ember, mert hiszen ki volna bölcsőbb a bölcsnél? ki mérné, vagy ki tudná megmondani, hogy melyik az egyedül igaz vallás? Ki ezt tudja: az szerzi meg első a jogot, hogy azt saját jól felfogott érdekükben még másokra — és talán ellenükre is reáerőszakolhassa.

Minden vallás, mint a társadalom egyéb intézményei, a létérti küzdelemnek talán minden többinél hatalmasabb eszköze; ilyennek bizonyult mindenkoron és még ma is. Oly erkölcsi tételek magvát teszi le az emberi kebelbe, milyenhez a legtöbb ember saját értelme utján soha sem jutna el és már ezért magáért is, mert ezáltal az embereknek a társadalom és állam keretében való együttlét és együttműködés megkönnyítettik és lehetővé lesz, mondom már ezért magáért is elvitázhatlanul legnagyobb igényt tarthat a nélkülözhetlenségre. Különben róla is az áll, mi a kormányformáról, hogy t. i. mint az emberiség egy intézményét azon oldalról kell megítélnünk, hogy vajjon a létérti küzdelemben, emberi hivatásunk teljesítésében mennyiben szolgáltatja kezeinkhez a kellő eszközöket, és ha nem, hogy ugyanazon formák között képes-e igényeinknek megfelelni: és csak azon esetben, ha az elledkezőről győződünk meg, mely eset, miután nincs sem absolute jó, sem absolute rossz vallás, egyikénél sem

állhat be, és épen ezért, mint elismert szükséges intézmények, egyforma tiszteletben részesítendők, mondom csakis azon feltett, de meg nem engedett esetben, hogy ugyanazon formák között az emberi hivatásunk teljesítéséhez szükséges segédeszközöket nem nyújtja: csakis ezen meggyőződésünkre jutás után volna okunk és jogunk magán a formán túladni és célszerűbbet tenni helyébe. Az előbbiek után helyzetünkhöz képest jönnek és igaznak kell mondanunk minden vallást, mert már mindegyike bebizonyította, hogy képes nyújtani a tőle várt erkölcsi támpontokat. De ha ez, a mint senki sem tagadhatja, így áll: akkor az államnak semmi körülmény között sem áll jogában a többi vallásformák sértése és elnyomása úgyszólván prostitúciójával bármely speciális államvallást dekretálni és még kevésbé oktroyálni: valamint a vallás sajátképeni képviselőinek szintén nem állhat jogukban a vallást magát mint valami merevet odaállítani, melyen az illető felekezetnek a viszonyokhoz képest javítást tenni ne lehessen; ez utóbbi autonomikus jogot azért kell a felekezetnek mint olyannak vindikálni, mert a tapasztalat azt bizonyította, hogy minden vallás papjai csak retrograd lépésekre tartják magukat feljogosítva. — — A mihez nemcsak joga van az államnak, hanem a mi kötelessége is, az abból áll, hogy minden valláshoz nem szenvedőleges, hanem cselekvő viszonyban álljon. Koránt sincs tartva bármely vallásnak saját hatás- és érdekkörébe átcsapó tételeit mint valamely zivatart maga fölött kitomboltatni, sőt inkább, ha az előbb jelzett határig mindannyiját egyforma tiszteletben részesíti és oltalma alá helyezi: úgy viszont mindegyikétől követelheti, hogy a társadalom és állam intézményeinek és törvényeinek üdvös kivitele és végrehajtását ne akadályozzák és semmi esetben azokkal összeütközésbe ne jöjjenek. Ebből kifolyólag a lelkiismeretszabadság teljes élvezetében nincs elzárva sem egyesek és még kevésbé egész felekezet elöl, hogy a vallás már meglevő vagy oda bármi okon és módon belecsempészett oly tételeit, melyek hivatása teljesítésében és emberfejlődésében akadályoznák: magára nézve el nem ismerni és visszautasítani. Egyik fegyver legyen a vallás az emberiség hivatása teljesítésére; de tökéletesbülése bilincsel soha sem szolgáljon, és mert ehhez sajnos, hogy kivétel nélkül minden vallásnak van hajlama, — könnyen juthatnánk azon gondolatra, hogy a meglevő vallásokból a rosztat kiküszöbölve; a jót pedig mind egyitve egy relatív legjobb vallást alapítsunk az emberiség számára. Ámde ez teljes kivihetetlen; mert épen mi a legjobb benne, a mélyre gyökerzett vallásos érzületet, mely hiten alapszik, nem lehet sérteni a nélkül, hogy — mit épen nem akarhatunk — meg ne öljük. Nem szenved kétséget, hogy legjobb továbbra is minden vallást fény- és árnyoldalával együtt elfogadni, tisztelni és tiszteletben tartatni; túlkapásai ellen pedig magunkat az érintett korrektív-

mok és legelső sorban pedig azért megvédeni, hogy a tan- és nevelésügytől eltiltjuk, és ezeket az állam szoros kötelességévé tesszük.

íme, t. olvasó! I vallási fogalmaink és életünk miben sem különbözik a hasonműveltség és felvilágosodottakétól, s ha mégis a vallás halálos elleneinek tüntetnek fel bennünket; úgy rajtunk is csak az történik, mi másokon: az anathemával sújtott egész újkoron. Kik a felvilágosodottságot nem tudják másként, mint a vallással ellentétbe állítani és károsnak nyilvánítani: azok az igazi vallásfelforgatók és az emberiség elleneinek fizetett zsoldosai. Kik ily mereven teszik fel a kérdést: vallás vagy tudomány; — azok a kettő összeférhetlenségét akarjuk ellenére önmaguk dokumentálják legjobban, felcserélik az eszközt a czéllal és még a külsőségekhez ragaszkodó vallásos kedélyeknek is fölötte megnehezítik állásukat; a vallás kötelékeiből való kibontakozást pedig nemcsak hogy meg nem akadályozzák, sőt inkább elősegítik.

»Vaksággal ver meg az Isten, kit meg akar rontani!«; — és vájjon képzelhető e nagyobb vakság, mint bizonyos érdekek megőrzését a felnőtt emberiség ellenében ugyanazon fegyverekkel megvédeni akarni, melyek az emberiség gyermekkorában lehettek csak hatályosak.

A szabadkőművesség egészen másként van meggyőződve; éppen a felvilágosodottságban látja az emberhez méltó igaz vallásosságot; a vallás formáit, szertartásait sem támadja meg, mert azok alkotmánya szerinti tiszteletben tartásával egyúttal szükségességüket is nemcsak, hogy kimondja, de tényleg el is fogadja, — és mi sem esik távolabb tőle, mint a tömeg ez egyedüli erkölcsi alapját olyasmért megingatni, mit minden világosan látó saját erkölcsi kára nélkül vallásos érzületével és meggyőződésével igen is össze tudna egyeztetni; de a műveletlen népnek félreértésnél és ebből folyó visszaéléseknél egyébre okot és módot nem adhatna. A szabadkőművesség ellenségeinek a kétségbeesés ez örült fegyvereit soha sem használhatná: nem irtó gyűlölet, de testvéri szeretet vezényli minden lépését; még tényleges elleneit sem akarja elveszteni; hanem megjavítani, az emberiség szolgálatába belevonni. — — Ha valahol, úgy éppen a vallásban van a legnagyobb konservatismusnak helye, és ha már a köz- és politikai életben is kiszámíthatlan zavarokra, erőszakos megrázkódtatásra adnának a tömeg művelődési fokát túlhaladó institutiók alkalmat: úgy mennyivel nagyobb mérvben a vallás terén? És ezen egy érv már maga is elégséges lehet arra, hogy minden gondolkozó embert, főként pedig a szabadkőművességet minden ily iránybani csak káros működéstől tökéletesen távoltartson.

Az újkor haladása, mit azok, kik bűnnek tartják, a szabadkőművességnek tulajdonítanak, mondom az újkor haladása sem a vallást, sem a valláskérdést nem támadja meg, küzdelme

egyedül oda irányul, hogy választassanak el tőle azon csak időközben hozzátoldott függelékek, melyek eredetben hozzá nem tartoztak és melyek birtokában képes magát minden államhatalom fölé helyezni. Az állam felsőbbbségeért a vallástóli, illetőleg minden egyháztóli függetlenítéseért küzd a felvilágosodottság, vitatja azon életfontosságú kérdéseket, melyek az emberek egyenlővételének gátjait képezik; mert vallási színezetet nyertek azok által, kik uralmuk biztonságát az emberi ész gyöngeségére építették és ez anachronismusból még ma sem akarnak kibontakozni. — — Nem maga a vallás, hanem az önzés és vétkes hatalomvágy szülte kinövéssei ellen foly tehát az újkor harcza. Es hogy ily új képletei vannak: ám ki tudná tagadni? — — a felvilágosodás gyógyító keze azonban elég hatékony szerekekkel rendelkezik maga is a világ e beteg ábrándjai, hallucinatioi ellen. Nem ellenei fegyvere alatt, erőszakos, rögtönhalállal, hanem mint a meglevő okok szükségképeni és így elkerülhetlen következményeként, tehát egész természetes, lassú halállal kell kimúlnia az emberiség legfőbb szerencsétlenségei e szülőanyjának. A me-rev »non possumus«-ra a higgadtan gondolkozó kor »várhatunkkal« felel. —————A tudomány és felvilágosodottság észrevétlenül, minden külső megrázkódtatás nélkül, legbiztosabban ássák alá azon mélyre vert gyökereket, melyek az emberiség legdrágább kincséből: véréből merítették és szívták fel életnedvüket, — és mégis keserű, mérges gyümölcöknél egyebet soha sem hoztak.

XI.

Materialista vagy idealista-e a szabadkőműves I

A materialismusról a legtöbb embernek és közöttük épen azoknak, kik legjobban hangoztatják és fegyvert kovácsolnak belőle az újkor iránya ellen, vagy nincs tiszta fogalmuk vagy saját céljaikból kiindulva meghamisítva tárják ki a közönség előtt. Hogy a materialismus minden eszményt kizár: csak azok állíthatják, kik nem tudnak alatta egyebet, mint a világ gyönyöreinek és javainak hajhászását, az állatias vad ösztönnek kielégítési kívánatát keresni és találni. Ezen úgynevezett élet materialismusával szemben helyesen emeli ki Büchner a tudomány materialismusát, — és csakis erről lehet szó — melynek amához semmi köze, mely amazt kizárja és mely csakis a világ természetes keletkezését védi a természetfölötti eszményiesség, a Spiritualismus és a supernaturalismus ellenében. A kettőt tehát, ha csak készakarva nem lehet összetéveszteni; »a tudomány materialismusa pedig — úgymond Büchner — a legmagasabb eszményiesség; mert minél inkább felismerjük állásunkat a terme-

szetben, annál jobban és világosabban jutunk önmagunk és embertársaink iránti kötelességeinknek tudatához. Azon magasztos érzet, hogy a legalacsonyabb állásból egyedül szellemünk által küzdöttük fel magunkat e magaslatig, világnézetünknek az eszményiség oly ihletét kölcsönzi, milyent kelteni egy vallás, egy spekulatív bölcsészet sem képes.« A határtalanság kincseinek új, azelőtt nem ismert útját nyitja fel ez eszményiség az életnek; mert visszatekintve a múltra, a mai tudomány hatalmával kezeink között csak bámulattal és a legnagyobb elragadtatással vethetjük előre szemünket a még fényesebb, ma talán még csak eszményi; de bizonyára megvalósuló jövő tündérvilágába.

Ha a dolgokat úgy venni mint vannak: materialismus; akkor a szabadkőműves csakugyan materialista és nincs is semmi oka az ily értelemben megtisztelő nevet szégyenleni; mert csak keresni kell tudni: és e komoly realismusban is akadni sok idealismusra, s talán többre is mint maga a gyakorlati élet elbír. Az eszményiségben a valóra, a valóban viszont az eszményire

Fagyos, néma halállepel!
 Sin csend, viráguzmara !
 Kikelet anyaölebe
 Kora verőfény sugara
 Vidor ezüst csergődevezve,
 És bájos lengé szárnyain,
 Vidám arany mosoly között,
 Víz Aether nyájas habjain :
 És száz még száz fezei közt
 Első szülemlett viránya:
 Az enyhe és üde légnek
 Artatlan szép ibolyája.

Az élet komor telének
 Mélabúsan bús bánatát
 A szeretet ömlengési
 Derítik fel és oszlatják.
 S a vészes felhők szövete
 Mindinkább s jobban fellazul;
 Már ki is terül mögötte,
 S helyébe lépett az azúr.
 S az élet viruló kora
 Ifjan mosolygó ajkain.
 Szeretet dala szólal meg
 Egi angyalok hangjain.

Ibolya vagy tehát te is,
 Kies lét első gyermeke !
 A léleknek sima tükre.
 Szent és igaz szeretete

Ide hát az emberiség
 Örök ifjú kebeléhez!

Oda tárd fel drága kincsed,
 S belőle soha ki nem vesz.
 Rejtelmes sugalatait
 Mindentudó. dússzülédnek,
 Beszéld el híven titkait
 A távol nagy mindenségnek ;
 Hűséges jó anyáknak
 Semiramis : kertjeit,
 Nagy édene világait,
 S sibyllikus jó könyveit.

A természet óriása
 A nagy határtalanságban
 Mindenütt hall és látható
 Akár közel szomszédságban
 Nem ! nem néma a természet !
 Az ember Ulysses füle :
 Mammon-Sáreue lágydala
 Puhítja, s szól belüle.
 A kacérnak lángéneke
 Mihelyt csak folyóvá tette
 Az erény s erkölcs viaszát :
 Vad orgiát ül fölötte.

S im ! Scylla s Charybdis között
 Az ingó és hűtlen barát
 Elnyeli, — ki megvetette
 Önnönanyja jó s hű szavát ;
 Ki fel nem ismerte magát;
 S büszkén uralkodni vágyott ;
 Saját testvérei fölött,
 Kikhez csak hason szolga volt.

törekedni: az élethivatás útjának elérésére vezet.

A természet óriása
A nagy határtalanságban ;
Mindenütt hall, vagy látható,
Akár közel szomszédságban.

Ibolyaszín van az eget
Olelő sugár fényívén :
Bimbó s kelyhét kitárt rózsa
A szerető fürtje s szívéen.
A boltozat csillagai
És gyémánt harmatcseppjei;
Az öröm és a bánatnak
Édes és vigasztalóerei;
Csillámlóan pergedeznek.
Kelet mese gyöngyéként :
Ibolya szendé levelén.
Ugy az erényesség szemén
Artatlanság : legszebb birtok,
És legszebbnél is szebb vagyon ;
Mint a szeretet egymaga
Túltesz mind' félét Kroesuson,
Artatlanság : nagy hatalom l
Hódít s leigáz kébleket;
Mint a szív enyelgései
A vad s engedetleneket

Im ! keresve helyén, — mindent
Fellelünk ; s még csak egy hiány
Nyomasztó ólom súlyként ül
Még ifjú létünk hajnalán.
Szerencse Istene ! keress
Te Mammonoddal másokat !
Csak te bő tudás ! te pótolod
Sajgó seb, te hiányunkat!
A szorgalom betűre
Oh, tanítsd meg Ulyssesünk !
És mesteri kezeiddel
Dugd be hiszékeny csábfülünk !
Eszmény ne hiú, mulékony; —
De legyen örök szeretet l
Ne kívül, de önmagában
Keresse fel a kincseket!
Ott imádja ő Istenét!
Ott, a mélyből jó szava:
Hogy szív és észszel úr lehess ;
Mindig légy először szolgál!

Akkor majdan nem hervadnak
Kikelet szép virányai;
Lelkednek kies mezején
A szeretet ibolyái;
Sem tikkasztó nyár hevétől,
Sem a sárga irigységtől,
Sem dermesztő ősz szelétől,
Sem a télnek jégkezeitől
Élted nyara, ősze s telén,
S ha már galambósz lesz bajad :
Benned mégis a szeretet
Örökké ifjú s zöld marad.

Az élet komor telének
Mélabúsán bús bánatát,
A szeretet ömlengés!
Derítik fel és oszlatják.
S a vészes felhők szövete
Mindinkább s jobban tollazul;
Már ki is terül mögötte,
Helyébe lépett az azúr.
S az élet viruló kora
Ifjan mosolygó ajkain ;
Szeretet dala szólal meg
Égi angyalok hangjain.
És az életnek derekán,
S még alkonyán is az élet
Mindig egy és egyre kiált:
Testvér! testvéri szeretet !
S az élet magas tengerén
A szenvedélyek hullámán;
Bósz moraj s vészes tolongás
Között bárha gyöngye sajkán ;
Zugás, bugás daczára is
Biztos kikötőbe evez ;
Kinek hív fülében folyton
Az — és ismét csak az rezeg.

Sápadt érdek és zöld epe
Elhálnak : s béke áll helyett! ; —
Ha soh' soha el nem nemül ;
Testvér- és *Testvérszeretet!*

Hogy mit ért a szabadkőművesség a humanismus alatt: hallottuk más helyen, valamint az sem maradhatott az eddigiek után ismeretlen, hogy a humanismusnak ama magasabb eszméjét igyekezik az életbe átvinni. — Az ily humanismusnak az élet minden kérdésére való alkalmazása eszményi cél ugyan; — és ily értelemben a szabadkőművesség eszményi is; — azonban gondoljuk meg, t. olvasók, hogy a tökéletesség mindig nagyobb és nagyobb fokát csakis az eszményi után való törekvésben

érhetjük el, s mi is volna az élet eszményi cél nélkül? Mi volna maga az ember, ha mindennapi anyagi szükségleteinek fedezésén kívül magasabb hivatást, szellemi célt nem tűzne maga elé? — Legvastagabb egoismustól elfogott szelleme, eltelt lelke a ragadozó állatnál fölebb nem álló testét örökös harcra ösztönözné önfaja: maga az ember ellen. Hol volnának meg azon rugók, melyek ha gyakran önérdek és hiúságtól kölcsönözték is ellentállási és megtörhetlennek tűnő, előre törekvő erejüket: mégis már oly sok szépet és üdvösét eredményeztek az emberiség azon fejlődési processusában, melynek ha összességében nincs is vezető feje, mégis mintegy koordinálva látszanak a legellentéte-sebb, öntudatlan erők is együvé működni egy öntudatosan kitűzött közös cél elérésére?

Az emberiség fejlődése nem egyszerű tisztítási művelet; nem oly gépezet produktuma, melyet valamely mesteri kéz kényét kedve szerint hoz járásba és állít újra meg; nem oly gépezet, melynek egyes kerekai előrelátott, czélszerű alkotásuk és elhelyezésüknél fogva bizonyos rendszer szerint egymásba fognak: hanem oly vegyi processus, melyen a legkülönbözőbb, legellentéte-sebb elemek elemi harcában a rokon-elemek együvé olvadásából, az ellentétesek visszalökése és felemésztéséből, tehát bizonyos öntudatlan természeti erőnek természeti törvényeken alapuló örökös működése és forrongásából, mindig tisztább és tisztább, egyszerűbb, tökéletesebb és belértékesebb alaki részek maradnak a felsők és győztesek.

Az emberiség fejlődési küzdelmében tehát helyet talál magának a jó és gonosz, a szép és rút, a való és hamis, a szeretet és gyűlölet, szóval minden emberi szenvedély, jó és rossz tulajdon. De épen ezen ellentétek örökös harcából kell győzelmesen kivonulnia azon igazságnak, melylyel képzeletünkben, az eszményi utáni keresésben már ma is elárasztjuk a világot. -----
íme, t. olvasó, az eszményinek reális, positiv: és a realismusnak eszményi oldala is van; — ha a jót, szépet, üdvöst stb.-it ellentéteikkel! ama küzdelemben minden körünkben arra alkalmasak- és biztosaknak mutakozó eszközökkel támogatjuk. Az eszményi után tehát igenis lehet és kell is törekednünk, nem fogjuk elérni; de közelebb jövünk hozzá, — és ez épen emberi hivatásunk és kötelességünk.

XII.

A szabadkőművesség és a kosmopolüismus.

A szabadkőművességnek az egész emberiséget átölelő amaz eszményiségét sokan oly kosmopolitismusnak tartják, melyben a szorosabb haza iránti szeretet: a hazafiúság elvész. — Ez állí-

fással homlokegyenest ellenkezik azon elvitázhatlan tény, hogy a szabadkőművesség bárhol és bármikor még mindig a nemzeti mozgalom élén állott; s ha e magatartása miatt bizonyos oldalról soha megszűnni nem akaró vádakat érdemlett ki magának: úgy ez már magában véve is sokkal több, semmint az ellene emelt hazafiutlanság vádja ellensúlyozására szükséges.

Kinek az emberiség iránti szeretető hazája határoszlopain túl kezdődik: az üres, tartalom nélküli szót vett értelmetlen, világot és embert kizáró, önzéstől mozgatott nyelvére. — Ki mindenkit, csak saját gyermekeit, saját testvéreit nem szereti: a természet ily ellenmondást nem szülhet; ily monstrum nem létezik.

A szabadkőművesség igenis kosmopolitikus intézmény; mert mindenütt van és szerető karjaiból senkit sem zár ki; de működési terét nem a távolban, hanem ott keresi, a hol épen van: saját hazájában; a legközelebből és nem a távolesőből indul ki.

Ki az emberiségnek a művelődés által elérhető haladását és boldogságát tűzte ki maga elé: annak igyekezete őszinteségét saját gyermekei nevelésében kell első sorban tanúsítania. — A legtöbb ember hatásköre igen szűkre van szabva; de e szűk téren is tehetségéhez képest kicsinyben azt tenni, mit az emberiség herosai nagyban tettek és tesznek, mindnyájunk egyforma kötelessége.

»Gleich sei keiner dem andern; doch gleich sei jeder dem Höchsten.
Wie das zu machen? Es sei jeder vollendet in sich <

Goethe.

»Wisst ihr, wie auch dér Kleine was ist? Er mache das Kleine Recht; dér Grosse begehrt just so das Grosse zu thun.<

Goethe.

Igenis I a kicsinyt jól tenni: az által leszünk méltók a nagyokhoz. — Az emberhez hatáskörében legközelebb áll családja; első és legszentebb kötelessége tehát ehhez köti, ezé élete, ezé vagyona és ezé mindene. Mint családfő nemcsak maga; de családja érdekében is becsülésre méltó nevet tartozik szerezni, családja anyagi létezéséről gondoskodnia s minden törekvését boldogítására kell irányoznia; gyermekeit úgy kell nevelnie, oly lelkiműveltséget kell szívünkbe oltania, hogy bármely esélyek között is a társadalom hasznos tagjai, hazájuk hű fiai, az emberiség üdvét szívükön hordozó s így hivatásukat minél teljesebben betöltő emberek és állampolgárok legyenek. Ki családja iránti e kötelezettségeit lerója, az nemcsak annak, de hazájának, sőt az egész emberiségnek is tartozó jó szolgálatot hozott.

Hazájának még többel tartozik az ember; anyagi és szellemi jóvoltáért és felvirágzásáért minden tőle csak kitelhető áldozatot készségesen meg kell hoznia; hozzája mint állampolgár és

emberhez kötött minden igényeinek lehető teljes anyagi és szellemi erejével, minden önérdéket kizáró módon eleget tennie.

Ki családja és hazája iránti e kötelezettségeiből mivel sem maradt adós; és elég nagy szellemi és anyagi tőkével rendelkezik még azután is: bizonyára tudni fogja, mivel tartozik még az összemberiségnek; igen tudni fogja, mit szíve sugal:

»Emberszeretet a valódi Istenszeretet.«

Feuerbach.

Az összes emberi nem: az emberiség boldogsága minden állam, minden nemzet és a mennyiben ez ily általánosságban érhető és elérhető, minden ember boldogságát tételezi fel és foglalja magában. Magából a dolog természetéből foly, hogy e habár külön-külön, de mégis együttes közös cél egészbeni eszközése nem lehet csupán egy állam, nemzet vagy éppen ember feladata, nem pedig azért, mert nincs ember, nemzet, de állam sem, mely még a legkedvezőbb körülmények és viszonyok között is az örök természettől az évmilliárdok óta az emberiség homlokára jegyzett e kérdőjelre szűk határaiból és a mindenséghez mért csekély eszközeivel a feleletet megadhatná: de vigaszunkra, megnyugvásunk és immár büszkeségünkre szolgálhat viszont az, hogy nincs is a nagy mindenségnek oly gigantikus hatalmassága, mely az igénytelen ember homlokáról ama kérdőjelt egy világármádiával is letörülhetné, — és az elmúlt évek végtelenségét betöltött napirendre térhetne által. A kérdés áll; lángbetűivel megvilágít minden emberlakta helyet: feleletet vár az összemberiségtől,

Felemelkedett fővel jár ez igazság egyik sarktól a másikig, meglehet tőle vonni a világosságot, békókba lehet verni, halálra lehet kínozni, — de megsemmíteni soha.

A nagy mű felépítéséhez minden nemzetnek hozzá kell járulnia az építő anyaggal; de minden nemzet hatáskörét első sorban saját országa határai képezik; e látszólagosan szűk téren, a kezében levő eszközökkel kell teremteni azt, mit tőle az összesség vár. Az összességnek szolgál, ki egyesnek szolgál, az emberiséget szolgálja, ki hazáját szolgálja. Ki hazája boldogságát téveszti szem elől: az előtt az emberiség követelményei ismeretlenek; ki rősz hazafi: az egyszersmind rősz ember is.

»Man bemerkt übrigens leicht, — mondja Roscher nemzetgazdászlatában — wie die engeren Kreise des Gemeinsinns äusserlich dem Eigennutze näher stehen, die weiteren Kreise dem Trachten nach dem Gottesreiche. Und doch bedingen sich alle diese Kreise gegenseitig; der Kosmopolitismus oder Kircheneifer ohne Vaterlandsliebe, der Patriotismus ohne Gemeindetreue und Familienliebe sind mehr als verdächtig, aber auch umgekehrt.«

A tudomány kelyhének még senki sem nézett fenekére; maradt mindenkinek még elég tanulni valója. Az önhiszeműség

és hiúság Ikarusi szárnyainak csalfa szerkezetére bízta magát, kit álmodott magaslatán ködbe borult szemei nem engedik látni, mi alatta van és a miről koszorús költőnk oly szépen és híven mondja:

»Ez bölcsőd s majdan sírod is, mely ápol s eltakar.«

Az álkosmopolitáktól korlátoltnak mondott honszeretet: vezethet csak az emberiség szeretetére. A szabadkőművesség ezt igen jól megértette és távol látköre daczára is első sorban ez alapon emelte és építette fel működési szervezetét. Segélyünket, hol erre szükség van, sehol sem szabad megtagadnunk; a szomszéd házat is oltanunk kell, már csak azért is, hogy saját lakunkra által ne csapjon a tűz; de mihelyt ez lángban áll: nem érünk reá többet másokéit oltani.

A szabadkőművesség kosmopolitikus intézmény, de első sorban mindig nemzeti, állami.

Im itt a szabadkőművesi kosmopolitizmus! Erre tanítja a szabadkőművesség tagjait; így tanítja munkásságra, a munka tiszteletére, a közügyek iránti érdeklődésre; így teszi jó családfőkké, hazafiakká, állam és világpolgárokká!

XIII.

Titkos társaság-e a szabadkőművesség?

Most, miután igyekeztem a szabadkőművesség ellen rendszeren felhozni szokott vádakát — legyen szabad reménylenem és hinnem, hogy némi sikerrel — tarthatatlanságukra visszavezetni, és egyúttal a t. olvasót a szabadkőművesi eszme és cél megértéséhez talán közelebb is tudtam vinni; most, miután tisztáztam azon eszmét, mely annak daczára, hogy sokakban eddig csak kételyeket és homályosságot tudott ébreszteni és hozni: mégis a világosság terjesztésére van hivatva; mondom, most ezek megtörténte után még egy kétely teljes mosolyt látok a t. olvasó ajkán: és ezt kívánom letörleszteni. Bizonyára azt kérdi a t. olvasó ama mosolyával, hogy ugyan miért titkos hát a szabadkőművesség és mire való ama mély homályba, mysterikus titkolódásba való burkolódása, ha csakugyan a fenálló rendszer és törvényekkel semmiben sem ellenkező s mint mondja, oly tiszta célja van? — Elmondtam célunkat és ezzel bebizonyítottam, hogy nem titkos. E bizonyításnak bizonyítása: a szabadkőművesi nyíltság, mely nem akar és nem is tud hamis fegyvereket használni; igen is bizonyítása a szabadkőművesi jellem, melynek egyedüli fegyvere: az igazság. A mely szövetségnek céljai nem titkosak; hanem talán minden várakozást meghaladó oly nyíltak,

milyenek az előadottak után kétségkívül a szabadkőművességé; az nem titkos, hanem a mint azt mindenki legjobban tudja, és mi is szívesen bevallónk: titkon működő társaság, A kérdés tehát az: miért titkon működő a szabadkőművesség? Es hogy a kettő között nagy különbség van: ki fog világlani az utóbbi kérdésre való feleletemben.

XIV.

Miért titkon működő a szabadkőművesség?

A szabadkőművesség titkait összejövételük alkalmával, úgynevezett munkájukban és a külvilágban egymás felismerhetésére szolgáló bizonyos jelek képezik. E jelek a szabadkőművesség lényegét természetesen nem képezhetik, külsőségek ezek, melyek reá nézve szükségesek és értékesek, a kívül állóknak pedig legfőlebb a kíváncsiság nem engedi közömbösöknök lenni. E jeleket, a mennyiben talán meglehet, hogy egyrésztük fölösleges: úgy e fölöslegest a mai korban a múlt iránti kegyelet tartja fenn; a mi pedig a másik részt illeti: úgy annak már meg van pozitív haszna és nélkülözhetlen is; a mennyiben legbiztosabb záloga annak, hogy azok, kik testvérekké szövetkeztek az egymással! érintkezésben, akár bel- akár kíméletükben, nemcsak hogy minden szenvedélytől mentek legyenek, hanem mindig csak a jó-akarát és szeretet által vezéreltessenek; a szorosán vett ismerető jelek pedig lehetővé teszik, hogy szövetségünk tagjai az egész világban egymást felismerjék, s hogy így szükség esetén alkalmuk legyen azon testvéri szeretetet, melynek az összemberiség érdekében működésüket felajánlották, legelső sorban a hasonmínőségükben: saját szövetségük tagjain gyakorolni. A kőművesi jelek továbbá, és ez sajátképen főcéljuk, mert titkon működésünk csak így biztosítható; mondom a kőművesi jelek főként arra valók, hogy bennünket hivatatlanok és ezek beavatkozása és visszaélésüktől megóvjanak.

A titkon működés még mai nap is fenálló, nemcsak jogosultsága és czélszerűsége; de elkerülhetlen szükségessége: legelső sorban a tagok megválasztásánál nyilvánul. Csak gondoljunk a társadalom bármely céljára szövetkezett egyletre: és rögtön világos lesz előttünk, hogy mennyivel nagyobb sikert lehetne azok bármelyikében is kivívni, ha a tagokat szigorúan meg lehetne választani, és a nem odavalókat, kik vagy mint ez rendesen történik, miután semmi felelősség nincs rajtuk, semmit sem tesznek, vagy pedig csak zavarnak, mondom mennyivel nagyobb sikert tudna felmutatni minden egylet, ha e nem odavaló érteimetlen és sokszor roszakaratúakat távol tudná tartani, mint mi

a választás alá való esés és a jelek által tudjuk, vagy pedig az ily bennlévőket kizárni, mit mi szintén teszünk, azon tudat biztosságával, hogy az egyeslet ügyeinek, már ha megboszulás tekintetéből is, soha sem fognak ártani, mit szövetségünk titkon működése s erkölcsi ereje által annyira biztosít, hogy a milliókra menő szabadkőművesek között, és a múltnak még több milliói között a számtalan kizárások dacára még egyetlen egy sem találkozott a szabadkőművesség századok óta való fenállása óta, ki a szövetség legcsekélyebb ügyét, jelét vagy bármijét elárulta volna. Vallják meg, t. olvasók, hogy ily előnyöket, ily erkölcsi hatalmat szervezetünkön kívül semmi egyéb, és legyen ez bármi is a világon, nem nyújthat, nem nyújtott és nem is fog nyújtani soha. S ha mindez mégis csak anyagi ügyekkel foglalkozó egyesletekről áll: mennyivel inkább akkor a szellemi és erkölcsi célra egyesült szabadkőművest szövetségről!

Szövetségünk többször jelzett céljainál fogva nemcsak, hogy mindenkit nem használhat, de a dolog természeténél fogva sokan ártalmára lehetnének és lennének is; miért nagyon is meg kell választania használható tagjait Megkívánjuk a felveendőktől, hogy nemcsak a tárgyhoz mért értelem bizonyos fokát, hanem azonkívül és főként feddhetetlen erkölcsiséget és becsületességet is hozzon magával, és ha valamely választásban, a mint ez a legszigorúbb elővigyázati rendszabályoknál is, mik nálunk meg is vannak, megtörténhetik és meg is történik s legnagyobb sajnálatunkra mégis csalatkozunk: úgy maga az eljárás módja és az illetőnek a szövetségben leélt ideje, a mint már kifejtettem, biztosítanak arról, hogy soha kárunkra nem lehet, mi bizonyos megszorítások nélkül és nyilvános működés mellett soha sem volna elérhető. A titkon működés haszna nyilvánul továbbá abban, hogy a hasongondolkozásuk eszmecseréjükben idegen elemtől nem háborgattatváu, egyenesen céljuk felé haladhatnak és a kivitelben egyöntetűséggel rendelkezhetnek. A titkon működés és az ez által valószínű testvéri eszme szorosan egymáshoz fűzi a tagokat és munkásságot is röv reájuk; eszközli tehát utóbbiban azt, mit társadalmi szövetkezések csak pénzzel s azzal sem tudnak annyira elérni. Elméletileg minden ember szereti felebarátját, de szövetségünk titkon működése bennünket megtanít a gyakorlati testvérszeretetre is, az összetartozás oly érzetét kelti bennünk, milyen sehol másutt fel nem található; és hogy szoros összetartásra a keveseknek a sokak között mily nagy szükségünk van: azt a t. olvasó ép oly jól tudja, mint csak magunk; szükséges, mint megmutattam, célunk elérésére; de szükséges a rólunk tévfogalommal bíró, sokszor ellenséges külvilág ellenében is. Bármi cél elérése szükségessé tesz az illető tárggyal vagy eszmével meghitt, lelkiismeretes és kitartó egyéneket; ám nézz végig, t. olvasó, a társadalom intézményein és felelj magadnak,

hogy mint gondoskodik a nyilvánosság ama három tulajdonról. — Félreértés, túlkapás és visszaélés: ezek vannak napirenden; de nincs is veszélyesebb, mint valakinek oly eszmét adni nyelvére, melynek lényegét fel nem fogja. Hol van azután a társadalmi rend biztosítéka? Ott van a legvilágosabb példa, a kommunizmus-, internáionalizmus-és nihilizmusban; három szörnye az újkornak a félokosak és félbolondok kezében és tapasztalatból tudjuk, hogy ezek a veszedelmesek. A legveszedelmesebb, kinek nincs mit vesztenie, és vannak mindig ilyenek. Az önzéstelen visszariad ily eszközöktől; mert nem annyira a cél gyors, mint biztos elérése fekszik szívében. A becsületes jellemű, értelmes emberek kezében az egyenlőség, testvériség és szabadság értékes, nemes: az ellenkezők kezében gyilkoló fegyver. Az igazság terjedése lassú; mert csak kevesen értik meg, keskeny sikátor, melyen csak kevesen férnek el: a félreértés bő országút, sok fér el rajta, sokat ragad el, mert kényelmes rajta haladni; hógombolyag, mely mire lehömpölygött, iszonyatos, mindent szétzúzó, eltemető lavínává lett. — A szabadkőművesség nem rombolni, de építeni, megértetni és nem félreértetni akar és azért nem nyilvános; hanem titkon működő; mert egyedül így van azon szerencsésebb helyzetben, hogy kikhez beszél: meg is értik.

XV.

Befejezésül.

A szabadkőművesség működése gyümölcseit nem önmaga akarja élvezni: nincs oka eredményeit nyilvánosságra hozni. — Csak hiú felületesség van oda utalva, hogy csekély értékét az őt épen szülte perz tükrözze is vissza: a komoly alaposág a jövőbe tekint; abban találja biztosítékát, gyümölcsöző eredményét és büszke koronáját azon terebélyes nemes Kának, melynek igénytelen kinézésű magvát a jelenben teszi le. — Ezen alaposág honol a szabadkőművességben is; jelen észrevétlen minden tetszelgés nélküli nagy munkája ez biztosabb, jobb s szebb jövőnek veti meg alapját. A felületesség és érdek — ranghajhászás faiseurjei Ariondalukkal bájítják el a tömeget; — de a szabadkőművesség Ulyssesként viaszszal tömi be füleit az újkori Sirenek e hangja előtt: — és kitűzött céljához híven, biztosan vezető útját egy percze sem hagyja el.

Nincsen sem oly, sem oly kicsiny, ha csak egy embert illet is, hogy bennünket ne érdekeljen. Az emberiség üdvéért verő szívünk minden dobbanása egy-egy aktio, egy egy szem az emberiség fejlődése nagy és megszakaszthatlan lánczolatában. A

szabadkőművesség éltető ereje mindenütt nyilvánul; a jónak védője, a rossznak ostora; szeretet vagy gyűlölet legyenek bár a jutalom: nem háborgat, egyaránt fogadjuk 1 a jók szeretetét megnyerni, a rosszak gyűlöletét kiérdemelni: ez a mi hivatásunk, mennyiben sikerül egyik vagy másik: ez kötelességünk teljesítésének hévmerője.

A művelődés által elérhető legnagyobb boldogságra törekedni az emberiség hivatása; ezen jelige alatt működünk. Hogy mi feladatunk van magyar hazánkban? — megértetni jeligénket. — Ám íteld mos magad meg, t. olvasó, hogy mi a feladatunk? mik vagyunk? és mit akarunk?